

1. Sisällys

Naantalın varhaiskasvatussuunnitelma.....	3
1. Varhaiskasvatus Naantalissa	4
1.1. Yleistä.....	4
1.2. Arvoperusta ja oppimiskäsitys.....	5
1.2.1. Varhaiskasvatuksen arvoperusta	5
1.2.2. Oppimiskäsitys.....	7
1.3. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja tiedottaminen.....	7
1.3.1. Päiväkodit	7
1.3.2. Perhepäivähoito	8
1.3.3. Avoin varhaiskasvatustoiminta.....	8
1.3.4. Varhaiserityiskasvatus	8
1.3.5. Esiopetus.....	8
1.3.6. Yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoidon tuki	8
1.3.7. Palveluista tiedottaminen ja viestintä	9
1.4. Varhaiskasvatukseen hakeutuminen.....	9
1.5. Oppimisen polku ja tiedonsiirron käytännöt.....	10
1.5.1. Oppimisen polku	10
1.5.2. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen	10
1.5.3. Esiopetuksesta alkuopetukseen.....	11
1.6. Kaksikielinen varhaiskasvatus ja vaihtoehtoinen pedagogiikka	12
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja tavoitteet.....	14
2.1. Varhaiskasvatuksen lain mukaiset tavoitteet.....	14
2.2. Laaja-alainen osaaminen	14
2.2.1. Ajattelu ja oppiminen	15
2.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	15
2.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	15
2.2.4. Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	15
2.2.5. Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	16
2.3. Terveysten ja turvallisuuden edistäminen.....	18
2.3.1. Liikunta ja ulkoilu	18
2.3.2. Myönteinen ruokakasvatus.....	18

2.3.3.	Terveystä ja turvallisuudesta huolehtiminen	19
2.3.4.	Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus.....	19
2.4.	Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, kiusaamisen ehkäisy ja turvataidot.	20
2.5.	Tasa-arvoinen varhaiskasvatus	21
3.	Varhaiskasvatussuunnitelmat.....	23
3.1.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	23
3.2.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta	24
3.3.	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kirjaukset ja arkistointi	24
3.4.	Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma	24
4.	Varhaiskasvatuksen arki	26
4.1.	Toimintakulttuuri ja sitä ohjaavat periaatteet.....	26
4.2.	Osallisuuden merkitys toimintakulttuurissa	27
4.3.	Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	27
4.4.	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	28
4.5.	Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	29
4.5.1.	Huoltajien kanssa toteutettava yhteistyö.....	29
4.5.2.	Monialainen yhteistyö.....	29
4.6.	Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki	30
5.	Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	32
5.1.	Pedagoginen toiminta	32
5.2.	Havainnointi ja pedagoginen dokumentointi.....	33
5.3.	Oppimisen alueet.....	34
5.2.1.	Kielten rikas maailma.....	34
5.2.2.	Ilmaisun monet muodot.....	36
5.2.3.	Minä ja meidän yhteisömme.....	36
5.2.4.	Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	37
5.2.5.	Kasvan, liikun ja kehityn	39
6.	Varhaiskasvatuksen laadunhallintatyö sekä pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen.....	40
6.1.	Laatutyö.....	40
6.2.	Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	41
6.2.1.	Lapsi ja huoltajat - lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi	42
6.2.2.	Kasvattajat ja tiimit - työtiimin arviointi	42

6.2.3.	Varhaiskasvatusyksikön arviointi	43
6.2.4.	Koko varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	43

Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma

Naantalin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma noudattaa varhaiskasvatustalakeia ja Opetushallituksen valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä muita Opetushallituksen ja Opetusministeriön varhaiskasvatukselle asettamia määräyksiä. Naantalin kaupungin toteuttamaa esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määrittämät Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittava asiakirja.

Tässä paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan valtakunnallisessa perusteissa kuvattuja toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin periaatteita sekä käytäntöjä Naantalin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelma sisältää Kansallisen koulutuksen arvioinnin laatimia varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreita laadun ja pedagogisen toiminnan arvioinnin tukena.

Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma on kaksiosainen asiakirja:

1.osa: [Opetushallitus: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018](#)

2. osa: Naantalin varhaiskasvatussuunnitelma

ARVIOI: Paikallisesti laadittu opetussuunnitelma konkretisoi kansallista opetussuunnitelmaa ja on henkilöstön työväline varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden toteuttamiselle.

1. Varhaiskasvatus Naantalissa

1.1. Yleistä

Naantalissa varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, avoimessa päiväkodissa sekä kerho- ja puistotoiminnassa, saariston alueen perhekerhossa ja lapsiparkissa. Ympäri vuorokautinen varhaiskasvatus on keskitetty Naantalin keskustassa sijaitsevaan Asemäpäällikön vuoropäiväkotiin. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä kaupungin eri toimialojen, kolmannen sektorin ja seurakunnan kanssa. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus järjestetään ostopalveluna. Varhaiskasvatuksen eri yksiköt ja toimintamuodot tekevät yhteistyötä tapahtumissa ja projekteissa. Toimintaa johdetaan aluemallin mukaisesti, jossa alueellisen kokonaisuuden muodostaa päiväkotitoiminta ja perhepäivähoito yhdessä.

Naantalın kaupungin strategia, hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus ja palveluverkkouudistus ohjaavat osaltaan varhaiskasvatuksen järjestämistä. Naantalın varhaiskasvatukseen on laadittu [toimintalinjaus vuosille 2019–2024](#).

Kukin varhaiskasvatussyksikkö laatii vuosittain oman työsuunnitelman (*Liite1: Työsuunnitelmapohja*). Päiväkodeissa tehdään tiimeittäin lapsista tehtyjen havaintojen perusteella ryhmävasu/tiimisopimus (*Liite2: Ryhmävasu*) ja jokaiselle lapselle laaditaan oma [varhaiskasvatussuunnitelma](#) yhdessä huoltajien kanssa. Perhepäivähoidossa jokaiselle lapselle laaditun varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi laaditaan ryhmäkohtainen, lapsiryhmän ikärakenteen ja kehitystason huomioiva varhaiskasvatussuunnitelma. Avoimen varhaiskasvatuksen toiminnalle kirjataan ryhmäkohtaiset tavoitteet yhdessä perheiden kanssa. Kaupungin alueella toimivia yksityisiä varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittaa Naantalın kaupungin laatima varhaiskasvatussuunnitelma. Toimijoita veloitetaan laatimaan yksittäistä lasta koskevat varhaiskasvatussuunnitelmat.

Tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa on huomioitu:

- [esiopetuksen opetussuunnitelma](#)
- [perusopetuksen opetussuunnitelma](#)
- oppilashuoltosuunnitelma (*Liite3: Oppilashuoltosuunnitelma*)
- varhaiserityiskasvatuksen toimintasuunnitelma (*Liite4: varhaiserityiskasvatuksen toimintasuunnitelma*)
- [lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma](#)
- kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma (*Liite5: Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma*)
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma (*Liite6: Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma*)
- varhaiskasvatussyksiköiden turvallisuussuunnitelmat (*Liite7: Esimerkki turvallisuussuunnitelma*)
- sekä muut varhaiskasvatuksen ja varhaisvuosien suositukset

Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu varhaiskasvatussyksiköiden henkilökunnan, lasten huoltajien, perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Suunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain.

Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu vuonna 2016 ja päivitetty vuonna 2019. Päivitetty

suunnitelma on hyväksytty koulutuslautakunnan kokouksessa joulukuussa 2019. Varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan kaupungin verkkosivuilla.

1.2. Arvoperusta ja oppimiskäsitys

1.2.1. Varhaiskasvatuksen arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuuluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja, esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa ja henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäemyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Naantalissa varhaiskasvatus perustuu myös Naantalin kaupungin strategian arvoihin. Naantalin kaupungin strategiasta johdettuja arvoja ovat:

Luottamus

Arvostamme toisiamme, pidämme lupauksemme ja rakennamme luottamusta toimimalla avoimesti.

Vastuullisuus

Tiedostamme toimintamme vaikutukset ja edistämme yhteisömme ja ympäristömme kestävää hyvinvointia.

Rohkeus

Uskallamme toimia aiemmasta ja muista poikkeavalla tavalla. Otamme vastaan palautetta ja kykenemme uudistumaan.

Turvallisuus

Pidämme huolta toisistamme. Varaudumme ennalta riskeihin ja yllättäviin tapahtumiin. Tuemme lasten ja perheiden hyvää arjen hallintaa.

Aurinkoisuus

Rakennamme myönteistä kuvaa Naantalista. Kohtaamme toiset ystävällisesti ja avoimesti, ja suhtaudumme tulevaan optimistisesti.

Naantalissa varhaiskasvatuksessa korostetaan myös luovuttamattomina:

- asetamme kaiken edelle lapsen edun
- jokainen asiakas tuntee olevansa tervetullut
- hoidamme lasta hyvin
- puutemme kiusaamiseen
- tarjoamme turvalliset ja terveet tilat
- toimimme osallisuutta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen.

Naantalissa varhaiskasvatuksen menestyksen tekijöitä ovat:

- pedagoginen toiminta
- koulutettu ja hyvinvoiva henkilökunta
- perheen tarpeisiin vastaaminen
- rohkean vanhemmuuden rohkea tukeminen
- joustavat siirtymät
- oikeankokoiset ryhmät

- keskitetty palveluohjaus
- saavutettavuus
- moniammatillinen yhteistyö
- nopea reagointi
- jatkuva koulutus
- hyvä tiedonkulku
- luotettavuus ja turvallisuus.

1.2.2. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden sekä itseään ilmaisten.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatuskäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

1.3. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja tiedottaminen

1.3.1. Päiväkodit

Päiväkodeissa tarjoamme lapsille laadukkaan ja turvallisen kasvu- ja kehitysympäristön. Toimitamme varhaiskasvatussuunnitelman mukaista pedagogista toimintaa jokaisessa yksikössä. Palvelemme perheitä arkisin maanantaista perjantaihin kello 06.30–17.00. Tarjoamme vuorohoitoa iltaisin, öisin ja viikonloppuisin lapsille, joiden molemmat vanhemmat ovat vuorotyössä.

1.3.2. Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on kodinomaista, hoitajan kotona pienessä ryhmässä tapahtuvaa lapsen yksilölliset tarpeet huomioivaa kunnallista varhaiskasvatusta. Omassa kodissaan työskentelee Naantalissa viisitoista perhepäivähoitajaa, jotka toimivat aktiivisesti omissa alueellisissa tiimeissään. Perhepäivähoitoa tarjotaan erityisesti pienten lasten varhaiskasvatukseen. Pieni ryhmä ja kodinomaisuus antavat mahdollisuuden vuorovaikutuksen vahvistamiseen ja rauhalliseen arkeen lapsen kehitystaso huomioiden.

1.3.3. Avoin varhaiskasvatustoiminta

Kehitämme jatkuvasti avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotoja vastaamaan perheiden monimuotoisia tarpeita. Laaja-alaista varhaiskasvatus- ja perhetyötä teemme perheiden kohtaamispaikoissa Väentuvassa sekä perhekerhoissa. Lisäksi avoimia palvelujamme on kerho-, puisto- ja lapsiparkkitoiminta.

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa toimitaan yhdessä perheiden kanssa, tavoitteena perheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi, tasapainoinen elämänhallinta ja arjessa jaksaminen. Työtä tehdään moniammatillisesti yhdessä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja neuvolan perheohjaajan tai terveydenhoitajan kanssa. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja lapsiperhepsykologit osallistuvat toimintaan säännöllisesti ja heidän palvelunsa ovat perheiden käytettävissä.

Väentuvan avoimessa päiväkodissa toiminta painottuu varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukemiseen. Huoltajat ja lapset toimivat yhdessä erilaisissa vertaisryhmissä.

1.3.4. Varhaiserityiskasvatus

Varhaiserityiskasvatuksessa työskentelee kolme konsultoivaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa ja kahdeksan varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa, joiden toimipisteet ja toimenkuvat suunnitellaan vuosittain koko kaupungin tarpeen mukaan. Naantalissa toimii yksi integroitu erityisryhmä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen toimintaa toteutetaan kolmiportaisen mallin mukaisesti.

1.3.5. Esiopetus

Esiopetusta toteutetaan varhaiskasvatusyksiköissä tai koulujen yhteydessä toimivissa esiopetusyksiköissä. Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan samassa yksikössä esiopetuksen kanssa. Varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus ja perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Tavoitteena on kunkin lapsen oppimisen polun eteneminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen joustavasti lapsen tarpeista lähtien.

1.3.6. Yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoidon tuki

Käytössämme on myös tulosidonnainen palveluseteli perheille, esimerkiksi silloin, kun perhe haluaa hankkia varhaiskasvatuspalvelua yksityiseltä palveluntuottajalta. Naantalin kaupunki

tukee naantalilaisen lapsen kotihoitoa ja yksityistä hoitoa maksamalla kuntalisää Kelan kotihoidon tuen hoitorahan ja yksityisen hoidon tuen yhteydessä.

1.3.7. Palveluista tiedottaminen ja viestintä

Naantalin kaupunki tiedottaa varhaiskasvatuspalveluista ja toiminnan sisällöstä verkkosivullaan ja omilla Facebook-sivuillaan. Avoimessa varhaiskasvatuksessa järjestetään keväällä ja syksyllä varhaiskasvatusilta työ- tai opiskeluelämään palaaville huoltajille, joiden lapset aloittavat varhaiskasvatuksessa.

Asiakasperheitä tiedotetaan ajankohtaisista asioista sähköpostitse ja yksiköiden ilmoitustauluilla.

1.4. Varhaiskasvatukseen hakeutuminen

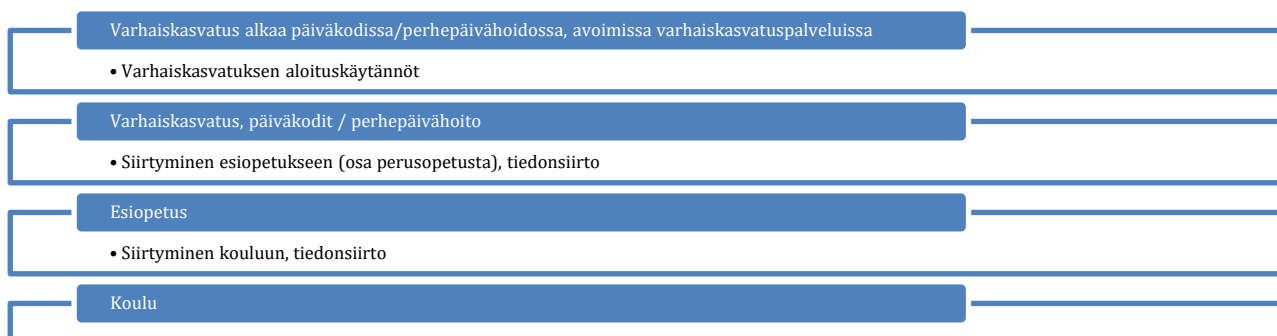
Varhaiskasvatukseen hakeutumisen prosessi:

1. Huoltajat tekevät sähköisen varhaiskasvatushakemuksen naantali.fi-verkkosivustolla. Palveluohjaus ottaa yhteyttä huoltajaan.
2. Varhaiskasvatuspaikkaa määritettäessä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan huoltajien toiveet.
3. Palveluohjaus ilmoittaa huoltajille lapselle myönnetystä varhaiskasvatuspaikasta.
4. Myönnetystä varhaiskasvatuspaikasta lähetetään kirjallinen päätös postitse tai sähköisesti. Lisäksi huoltajille lähetetään tietoa varhaiskasvatuksen asiakasmaksusta.
5. Huoltajille lähetetään etukäteen myös alkukeskustelulomake (*Liite8: Alkukeskustelulomake*).
6. Perhe ilmoittaa sähköisesti varhaiskasvatuspaikan vastaanottamisesta.
7. Huoltajien kanssa sovitaan alkukeskustelun ajankohta. Alkukeskustelun hoitaa lapsiryhmän kasvattaja. Alkukeskustelu kestää 45 minuutista tuntiin.
8. Sovitaan mahdollisesta tutustumiskäynnistä lapsen kotiin. Käynnin tavoitteena on tutustua lapseen hänen omassa, turvallisessa ympäristössään.
9. Lapsi tulee tutustumaan varhaiskasvatusyksikköön huoltajiensa kanssa. Vuoropäiväkodissa tutustumiskäyntejä päiväkotiin voi tehdä myös iltaisin.
10. Lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen.

ARVIOI: Varhaiskasvatuksen järjestäjän on varmistettava, että laadukkaat, inklusiivisuuden periaatetta toteuttavat palvelut ovat kaikkien lasten saatavilla ja tavoitettavissa.

1.5. Oppimisen polku ja tiedonsiirron käytännöt

1.5.1. Oppimisen polku

Lapsen vaihtaessa varhaiskasvatusyksikköä hänen perustiedot siirtyvät yksiköiden välillä. Tukea tarvitsevan lapsen vaihtaessa yksikköä järjestetään siirtopalaveri, johon huoltajat osallistuvat. Mahdolliset muistiot siirtyvät huoltajien luvalla.

1.5.2. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Ajankohta	Mitä tapahtuu?	Miten menetellään?	Vastuuhenkilö
joulukuu	Esiopetusyksiköt tiedossa, esiopetusesite koteihin	Esite jakoon päiväko-deissa, kerhossa ja perhe-päivähoidossa, saatavilla myös avoimessa päiväko-dissa	Esimiehet, varhaiskasva-tuksen johtaja
tammikuu	Esiopetukseen ilmoittautu-minen	Ilmoitus verkkosivuille, Fa-cebookiin ja Rannikkoseu-tuun	Varhaiskasvatuksen esi-mies
helmi-maaliskuu	Pidennetyn oppivelvollisuu-den piirissä olevien huomi-ointi	Verkostot	Esiopettajat, varhaiskasva-tuksen erityisopettajat, koulupsykologit
huhtikuu	Huhtikuun puolivälissä esi-opetuspäätökset	Käsitellään foorumissa. Tehdään päätökset ja lä-hetetään ne perheille.	Esimiehet
toukokuu	Uusien eskareiden van-hempainillat Uusien eskareiden tutustu-miskäynnit mahdollisuuk-sien mukaan Siirtopalaverit	Kaikille lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustumis-käynteihin Vastaanottava yksikkö kut-suu koolle, kun tietää, mistä yksiköistä lapset tu-levat	Esiopettajat, esimiehet "Viskariopettajat" ja eska-riopettajat Esiopettajat

	Tehostetun ja erityisen tuen siirtopalaverit Lomakkeiden ja tietojen siirto	Mukana veo, viskariopettaja ja esiopettaja Vasu, HOJKS, (muistiot vain vanhempien luvalla. Lupa kysytään, mikäli ei saada, kirjataan opetuksen järjestämiseksi tarpeelliset tiedot suoraan vasuun) Tunnisteet siirtyvät vanhempien mukana, allekirjoitetut luovutuspaperit siirtää esimies toiselle Kasvun kansiot siirtyvät lapsen mukana eskariin. Ne käydään läpi elo-syyskuun tutustumisvaiheessa, jonka jälkeen ne palautuvat kotiin ja eskarissa aloitetaan uusi kansio.	Veo "Viskariopettajat" Esimiehet
elokuu	Lasten päätöspaperien siirto	Kun lapsi aloittaa konkreettisesti eskaripaikassa, siirretään lasten päätöspaperit esimieheltä esimiehelle	Esimiehet

1.5.3. Esiopetuksesta alkuopetukseen

Ajankohta	Mitä tapahtuu?	Miten menetellään?	Vastuuhenkilö
tammikuu	Esiopetukseen ja kouluun ilmoittautuminen. Erityisen tuen tarpeessa olevat (vko 4)	Sijoittamisvalmistelu aloitetaan edellisen vuoden lopussa	Varhaiskasvatuksen esimies ja koulusihteeri Varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja koulupsykologit, johtava rehtori
helmikuu	Esi- ja alkuopetuksen sijoitukset, valmistelu		
maaliskuu	Perusopetuksen päätöksistä tieto perheille. Koulutulokkaiden nivelpalaverit (tehostettu ja erityinen tuki)		Erityisopettajat ja esi- ja alkuopetuksen opettajat
huhtikuu	Esiopetuksen sijoituksista tieto perheille		Esiopettajat

	Havainnointi- ja suunnitelmalomake	Kouluihin huhtikuun loppuun mennessä	Esiopettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat
	Mahdolliset muistiot	HOJKS ja oppimissuunnitelmat Wilmaan (päivitys)	
	Esiopettajien ja luokanopettajien tapaukset		Esiopettajat ja luokanopettajat
	Mahdolliset vanhempainillat	Tuleva ekaluokan opettaja osallistuu eskarin vanhempainiltaan mahdollisuuksien mukaan	
toukokuu	Mavalka kouluun	Huom! Kaikkien koko Mavalka.	Esiopettajat
	Kouluun tutustumiset		

ARVIOI: Lapsen siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuspalvelujen sisällä sekä edelleen esiopetukseen ja perusopetukseen suunnitellaan ja toteutetaan niin, että lasten oppimispoluista muodostuu sujuva ja tasa-arvoinen jatkumo.

1.6. Kaksikielinen varhaiskasvatus ja vaihtoehtoinen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee kiinnittää huomiota omaan toimintaansa niin, että jokainen lapsi voi tuntea oman äidinkieltänsä ja kulttuuritaustansa arvokkaaksi. Perheelle ilmaistaan oman äidinkielen merkitys myös vierasta kieltä opeteltaessa.

Naantalissa suomea toisena kielenä (S2) puhuvien lasten määrä on kasvanut, mikä varhaiskasvatuksessa velvoittaa ottamaan erityisen tarkasti huomioon lasten tarpeet kielen kehityksen tukemisessa. Lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma/esiopetuksen oppimissuunnitelma liitteeksi S2-suunnitelma.

Lapsen oman äidinkielen osaamista arvioidaan olevalla "Kysymyksiä lapsen kielenkehityksen selvittämiseksi" -lomakkeella (Liite9: Kysymyksiä lapsen kielenkehityksen selvittämiseksi). Lomake täytetään yhdessä huoltajien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen/esiopetuksen alkuvaiheessa. Lapsen omaa äidinkieltä tuetaan yhdessä huoltajien kanssa soveltavilla menetelmillä. Tavoitteena on luoda pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Päävastuu lapsen äidinkielen tukemisesta on huoltajilla. Lapsen oman äidinkielen taito on pohjana suomen kielen oppimiselle. Lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa perheiden kanssa käytetään tarvittaessa tulkia.

Mikäli huoltajat haluavat lapselleen varhaiskasvatusta ruotsinkielellä, he voivat hankkia sitä ympäristökunnista palvelusetelillä. Perhe voi halutessaan valita vaihtoehtoisia pedagogiikkaa toteuttavan varhaiskasvatuspalvelun, esimerkiksi palvelusetelillä.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja tavoitteet

2.1. Varhaiskasvatuksen lain mukaiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. (Kansallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9)

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

2.2. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alaisen viisi toisiinsa liittyvää osaamisen osa-aluetta ovat:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Laaja-alaisen osaamisen kautta kehitetään lapsen kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen taidot alkavat kehittyä varhaislapsuudessa ja jatkuvat läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon oppimisympäristön ja toimintakulttuurin kehittämisessä.

2.2.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

2.2.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Naantalin kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä toteutetaan pienryhmätoimintaa, joka tukee lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Lapsia opetetaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti kielen, leikin, draaman, kuvataiteen, musiikin ja liikkeen avulla. Hyödynnämme tietoisesti lasten erilaisia kulttuuri- ja katsomustaustoja opitellessamme ymmärtämään ja kunnioittamaan niitä.

Katsomuskasvatuksessa luodaan monipuolisia mahdollisuuksia tutustua erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin. Naantalin kaupungin alueella toimivat Naantalin, Rymättylän ja Merimaskun evankelisluterilaiset seurakunnat ovat varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja, jotka tarjoavat varhaiskasvatukselle mahdollisuuden osallistua kirkkopyhiin liittyviin tapahtumiin kuten pikkukirkkoihin.

Naantali on ainutlaatuinen ympäristö paikallishistoriaan tutustumisessa. Keskustan alueella sijaitseva luostarikirkko, museo ja Vanhankaupungin puutalomiljöö sekä saariston monimuotoinen luonto ovat helposti kaikkien saavutettavissa.

2.2.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen arjessa tuetaan ja autetaan lasta kohti omatoimisuutta turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Lapsia kannustetaan yrittämään ja harjoittelemaan uusia taitoja ja pyytämään apua tarpeen vaatiessa. Varhaiskasvatuksen arkisissa tilanteissa käsitellään pedagogisesti tärkeitä, lepoon, ruokailuun ja hyvinvointiin, liittyviä kysymyksiä. Hyvät tavat ja oikeudenmukaisuus ovat keskeinen osa arvoperustaamme. Lapsia ohjataan toisia kunnioittamaan käytökseen. Tässä henkilökunnan esimerkki on tärkeä.

2.2.4. Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Naantalin varhaiskasvatukselle on laadittu oma tieto- ja viestintäteknikkasuunnitelma osana kaupungin laajempaa strategiaa. Esitystekniikkaa sekä muita tieto- ja viestintäteknologiaa tukevia laitehankintoja toteutetaan ja kehitetään suunnitelman mukaisesti.

Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan monipuolisesti kriittistä medialukutaitoa, joka on nyky-päivän kansalaistaito. Lapset tutustuvat erilaisiin mediasisältöihin ja -välineisiin (kuvat, musiikki, mainokset, uutiset, kirjat, elokuvat, tietokone, tabletti ja kamera) ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään ja tuomaan omaa ääntään kuuluviin median avulla. Tavoitteena on edistää lapsen kykyä hyötyä ja nauttia mediasta ja sen luomista mahdollisuuksista.

Mediakasvatusta voidaan laajentaa myös varhaiskasvatusympäristön ulkopuolelle. Tätä tukevia toimijoita ovat esimerkiksi kirjastot ja museot. Mediataitoja opetellaan leikkien, liikkuen, tutkien sekä taiteellisesti kokemalla ja ilmaisemalla.

Tieto- ja viestintätekniikan valmiuksia kehitetään siten, että lapsilla on mahdollisuus saada monipuolisia kokemuksia mediavälineistä ja niihin liittyvistä sisällöistä. Mediakasvatusympäristöä rakennettaessa varmistetaan, että tarjolla olevat mediasisällöt ja -välineet ovat lasten ikä- ja kehitystasoon sopivia.

2.2.5. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lapsi

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Kasvattajan sensitiivisyys ja joustavuus ovat edellytyksenä lapsen kuulluksi tulemiselle ja mahdollistavat lapsen osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen. Keskeistä on arjen tilanteissa lapsen huomioiminen, rohkaiseminen ja kannustaminen. Lapselle annetaan tilaa ja aikaa tarkkailla, pohtia, kysellä, oivaltaa, tutkia ja kyseenalaistaa. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Lapsen osallistamisen ja vaikuttamisen keinoja ovat muun muassa:

- lapsen haastattelut
- keskustelut (mitä tein, missä onnistuin, mitä haluaisin oppia lisää)
- lasten kokoukset (lapset saavat päättää asioista)
- uusien asioiden rohkea kokeilu
- yrityksen ja erehdyksen kautta oppiminen
- lasten toiveiden ja tarpeiden havainnointi.

Arjen rutiinit suunnitellaan niin, että lasten aloitteille jää tilaa niin ohjatussa toiminnassa kuin vapaassa leikissä. Kun lapsen temperamentti ja vireystaso vaihtelee, hänellä on mahdollisuus valita toimintansa ja osallistua kasvattajan tukemana, esimerkiksi liikuntaan, kun on valmis siihen. Kasvattajan tehtävänä on varmistaa kaikkien lasten osallistumisen toteutuminen. Jokaisesta lasta tuetaan niin, että hän saa kavereita ja kokee olevansa osa ryhmää.

Osallistumisen ja vaikuttamisen arviointi tapahtuu havainnoimalla ja arvioimalla lapsen toimintaa päivittäin.

Huoltajat

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyön edellytyksenä on molemmin puoleinen kunnioitus, luottamuksen luominen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus. Luottamuksen merkitys huoltajien osallisuuden vahvistajana on suuri. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä edellytetään aloitteellisuutta ja aktiivisuutta, jotta vuorovaikutussuhde ja luottamus syntyy.

Esimerkkinä huoltajien kanssa toteutettavasta osallisuudesta ja vaikuttamisesta:

- perhe ja kasvattajat laativat lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä ja päivittävät sitä vähintään kerran vuodessa.
- arjen toiminnasta palautetta pyydetään vasukeskusteluissa, vanhempainilloissa, erilaisissa tapahtumissa ja sähköpostin välityksellä.
- perhepäivähoidossa yhteistyö perheen kanssa muodostuu tiiviiksi ja läheiseksi. Yhteisen kasvatustien löytymiseen pyritään avoimuudella ja mutkattomuudella.
- avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa vahvistetaan huoltajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta hyödyntämällä varhaisen vuorovaikutuksen eri työmenetelmiä (VIG-ohjaus ja Dialoginen Vauvatanssi® -menetelmä Väentuvassa).
- vuoropäiväkodissa huoltajien ja varhaiskasvattajien yhteistyön merkitys korostuu lasten sujuvan arjen rakentamisessa varhaiskasvatusajan epäsäännöllisyydestä huolimatta.
- tutustumiskäynnit, päivittäiset kohtaamiset ja keskustelut, vanhempain- ja teemaillat ja kasvun kansio -työskentely.
- pyrimme siihen, että jokaisessa yksikössä toimii vanhempainryhmä.
- koko Naantalin varhaiskasvatuksessa kehittämis-yhteistyön kumppanina toimii kokemusasiantuntijaryhmä
- perheet vastaavat säännöllisesti varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyyskyselyihin ja -palautteisiin arvioiden päiväkodin toimintaa.

Kasvattaja

Lasta kuunteleva ja kannustava kasvattajan asenne luo hyvän pohjan lapsen myönteisen itsetuottamuksen kehitykselle ja sosiaalisten taitojen oppimiselle. Sensitiivinen kasvattaja mahdollistaa sen, että jokainen lapsi saa osallistua, tulla kuulluksi ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja varhaiskasvatuksen toimintaan.

Kasvattajalla on halukkuutta, ammattitaitoa ja sitoutuneita työtapoja tukea lapsen osallistumista ja vaikuttamista. Kasvattaja hankkii tietoa lapsen osallistumisen tukemisesta ja keinoista kouluttautumalla ja keskustelemalla osallistumista tukevista työkäytännöistä muiden kasvattajien kanssa. Havainnoimalla lasta, arvioimalla omia kasvatuskäytäntöjään ja arvojaan kasvattaja kehittää jatkuvasti omia toimintatapojaan.

ARVIOI: Henkilöstö ja lapset toteuttavat yhdessä leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa, joka tarjoaa lapsille myönteisiä oppimiskokemuksia. Toiminta edistää oppimisen alueiden ja laaja-alaisen osaamisen mukaisen tavoitteiden toteutumista.

2.3. Terveysten ja turvallisuuden edistäminen

2.3.1. Liikunta ja ulkoilu

Varhaiskasvatuksessa liikutaan sekä sisällä että ulkona niin omatoimisesti kuin ohjatusti. Omatoimiseen liikkumiseen kannustetaan ja mahdollistetaan sitä päivittäin, esimerkiksi pitämällä erilaisia liikuntavälineitä lasten saatavilla.

Naantali on mukana [Ilo kasvaa liikkuen](#) -ohjelmassa, jota toteutetaan yhteistyönä kaupungin liikuntatoimen kanssa. Ohjelma mahdollistaa jokaiselle lapselle liikkumisen ilon ja riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden sekä ohjatusti että omaehtoisesti ulkona ja sisällä. Varhaiskasvatuksessa on myös erillinen liikunnan vuosikello tukemassa tavoitteellisuutta, lapsilähtöisyyttä ja monipuolisuuden toteutumista liikunnassa. Eri vuodenaikojia hyödynnetään siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla ja liikkua. Varhaiskasvatuksessa lapset pääsevät käyttämään mahdollisuuksien mukaan erilaisia liikuntatiloja, kuten koulujen saleja, jäähallia, urheilukenttää sekä hiihtolatuja ja leikkipuistoja. Lasten motorisia taitoja havainnoidaan ja heitä kannustetaan kehitystason mukaisten taitojen saavuttamisessa.

Lähiliikuntapaikat ovat Naantalissa helposti saavutettavissa. Lähiluonto toimii luontevana oppimisympäristönä ja liikkumisen edistäjänä. Järjestämme yhteisiä liikuntatempauksia, joissa korostuvat osallistumisen ilo ja hyvä yhteishenki. Retket lähiympäristöön ja metsään ovat varhaiskasvatuksen perusarkea. Retkien yhteydessä opetellaan vastuullista elämäntapaa ja omasta lähiympäristöstä huolehtimista sekä luonnossa ja liikenteessä liikkumisen perusasioita.

Naantalin varhaiskasvatuksessa on alkanut motoriikkakerho, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten motorisia valmiuksia.

2.3.2. Myönteinen ruokakasvatus

Varhaiskasvatuksen ruokailuissa on tavoitteena edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokailutottumuksia. Lasten kanssa harjoitellaan omatoimisuutta ruuan ottamisessa, sopivan annoskoon arvioimisessa ja ruokailuvälineiden käytössä. Ruokaillessa keskustellaan, harjoitellaan ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja. Kasvattajat ruokailevat lasten kanssa samassa pöydässä.

Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Ruoka päiväkoteihin tulee kantakaupungin päiväkoteihin keskitetysti aluekeittiöstä ja Merimaskun koulukeittiöstä. Perhepäivähoidossa hoitaja valmistaa itse ruuan mukaillen kaupungin päiväkotien ruokalistaa. Naantalissa käytetään mahdollisuuksien mukaan lähiruokaa. Ruokalista suunnitellaan yhteistyössä ruokahuollon henkilökunnan kanssa.

2.3.3. Terveystä ja turvallisuudesta huolehtiminen

Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään ja henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuustaitoja arkisissa tilanteissa. Liikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja harjoitellaan päivittäin. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

ARVIOI: Ruokailuhetket, lepoaikat, siirtymät, pukemistilanteet ja muut perustoiminnot toteutetaan pedagogisesti tavoitteellisesti. ja

2.3.4. Kestävä kehitys ja ympäristökasvatus

Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys- ja elämäntavan edellytykset sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävä elämäntapaan kasvamista ja siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteen vähentäminen, esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

2.4. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, kiusaamisen ehkäisy ja turvataidot

Naantalissa kiusaamista ennalta ehkäisevät toimet ovat keskeisiä tavoitteita varhaiskasvatuksen arjessa. Kiusaamisen ehkäisyyn on laadittu erillinen suunnitelma (Liite5: Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma). Tavoitteeseen pyritään vahvistamalla lasten vuorovaikutustaitoja ja empatiakykyä sekä tukemalla lasten myönteisiä vertaissuhteita ja ryhmässä toimimisen taitoa.

Naantalissa on käytettävissä tunnetaitojen opetteluun erilaisia materiaaleja, esimerkiksi Huomaa hyvä, Askeleittain, Molli, Piki ja Miniverso. Materiaalien avulla voidaan käsitellä arjessa nousevia erilaisia tilanteita sekä oppia tunnistamaan ja sanoittamaan tunteita. Myös muuta kirjallisuutta, musiikkia ja teatteriesityksiä voidaan käyttää tunnetaitoja vahvistamaan ja pohdintaa herättämään.

Kiusaamiseen ja loukkaavaan käytökseen puututaan tehokkaasti. Oman ja toisen kehon kunnioittamista opetellaan ja turvataitokasvatuksessa lapsille pyritään antamaan eväitä kohdata uusia, pelottavia tilanteita. Lasten, huoltajien ja henkilöstön yhteistyö on kiusaamisen ehkäisyssä keskeisiä. Tehokkaalla kiusaamisen ehkäisyllä vaikutetaan merkittävästi lasten hyvinvointiin niin varhaiskasvatuksessa kuin myöhemmin koulussa.

Kiusaamisen ehkäisemisessä merkittäviä ovat

- tapa- ja moraalikasvatus,
- yhteistyö huoltajien ja muiden lasten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa,
- lasten osallisuuden vahvistaminen,
- aikuisen sitoutuminen lapsiryhmään,
- vertaissuhteiden ja sosiaalisten taitojen tukeminen,
- itsesäätelyn tukeminen,
- itsetunnon tukeminen,
- jatkuva aktiivinen työskentely tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen puolesta ja
- kiusaamisen ehkäisemisen systemaattinen johtaminen ja henkilökunnan ajanmukainen koulutus.

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan päivittäin erilaissa tilanteissa. Lasten kanssa keskustellaan erilaisuudesta ja erilaisista toimintatavoista. Lasta ohjataan kohtaamaan tilanteet myönteisesti ja toimimaan niissä sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla. Ryhmän yhteisiä pelisääntöjä pohditaan yhdessä lasten kanssa ja sopimukset perustellaan lapsille. Ongelmatilanteet pyritään selvittämään mahdollisimman vähin kiellon. Päivittäisessä toiminnassa tuetaan lapsen itsesäätelytaitoja ja autetaan lasta tunteiden tunnistamisessa ja sanoittamisessa. Läsnä oleva kasvattaja takaa lapselle laadukkaan vuorovaikutuksen ja antaa lapselle turvallisuuden tunteen kaikissa tilanteissa.

Turvataitokasvatuksen avulla lapset oppivat taitoja, joilla he voivat välttyä joutumasta kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan tilanteisiin tai niihin joutuessaan osaavat suojella itseään ja turvautua luotettavan aikuisen apuun.

Lasten omat kokemukset, tarpeet ja ajankohtaiset kiinnostuksen kohteet ja kysymykset ovat turvataitokasvatuksen lähtökohtana. Turvataitoteemojen valinnassa huomioidaan lasten ikä ja kehitystaso.

Naantalın varhaiskasvatuksessa on otettu käyttöön ”Tunne- ja turvataitoja lapsille”-oppimateriaali keväällä 2019 (liite).

ARVIOI: Henkilöstö rakentaa myönteisen oppimisympäristön lapsille. Ryhmän ilmapiiri on turvallinen, lämmin, oppimaan innostava ja välittävä.

2.5. Tasa-arvoinen varhaiskasvatus

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Oppimisympäristöjä ja toimintaa mietittäessä tulee kiinnittää huomiota lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa leikkien ja toiminnan sisältöihin ja luovuuteen, leikin kokoonpanoihin sekä mahdollisuuteen käyttää tilaa. Suunnittelussa tulee pohtia sukupuolisisensitiivisesti lelujen ja materiaalin sijoittelua ja leikkitiloja. Draaman avulla lapselle annetaan mahdollisuuksia kokeilla erilaisia, vieraitakin rooleja ja olemisen tapoja. Kasvattajalla on vastuu tunnistaa toimintakulttuurissa ilmeneviä stereotypioita, esimerkiksi sukupuoleen, etnisyyteen, katsomukseen, kieleen ja vammaisuuteen liittyen.

Pohdittavaksi kasvattajatiimeissä:

- Kenelle sallitaan tilanottoa ja äänekkyyttä?
- Rajoittaako vai avartaako kasvattajan suunnittelu lasten itseilmaisua?
- Miten yleinen kunnioitus ja ymmärrys erilaisia kulttuureja ja katsomuksia sekä sukupuolisuutta ja etnisyyttä kohtaan näkyy toiminnassa?
- Millaisissa arjen tilanteissa on kehitettävää tasa-arvon kannalta?
- Miten tasa-arvoa suunnitellaan arkeen?
- Miten korostetaan kielteisen kohtaamisen korvaamista myönteisellä?
- Tietoinen 15 minuuttia ilman ei-sanaa > vaihtoehtoisia ilmaisuja.
- Avoimia kysymyksiä lapsille (vältetään valmiiden asenteiden välittymistä)
- Missä arjen tilanteissa käytämme eniten ei-sanaa > miten käytäntöä voisi muuttaa?

Kysymyksiä lapsille:

- Onko sinulla kavereina tyttöjä ja poikia?
- Kohtelevatko aikuiset samalla tavalla tyttöjä ja poikia?
- Saavatko tytöt ja pojat tehdä samoja asioita päiväkodissa / eskarissa?
- Onko jokin asia kielletty tytöiltä tai pojilta?
- Kohtelevatko kaverit toisiaan samalla tavalla sukupuolesta riippumatta?
- Saavatko kaikki lapset tehdä samoja asioita, leikkiä samoja leikkejä?
- Onko päiväkodissa / eskarissa jotain epäreilua, mitä?
- Tuletko mielelläsi päiväkotiin / eskariin?
- Voitko tehdä täällä niitä asioita, joista pidät?
- Kuuntelevatko aikuiset sinua ja muita lapsia?
- Millaisissa asioissa lapsia kuunnellaan?
- Saavatko kaikki lapset olla mukana suunnittelemassa ja päättämässä asioista?

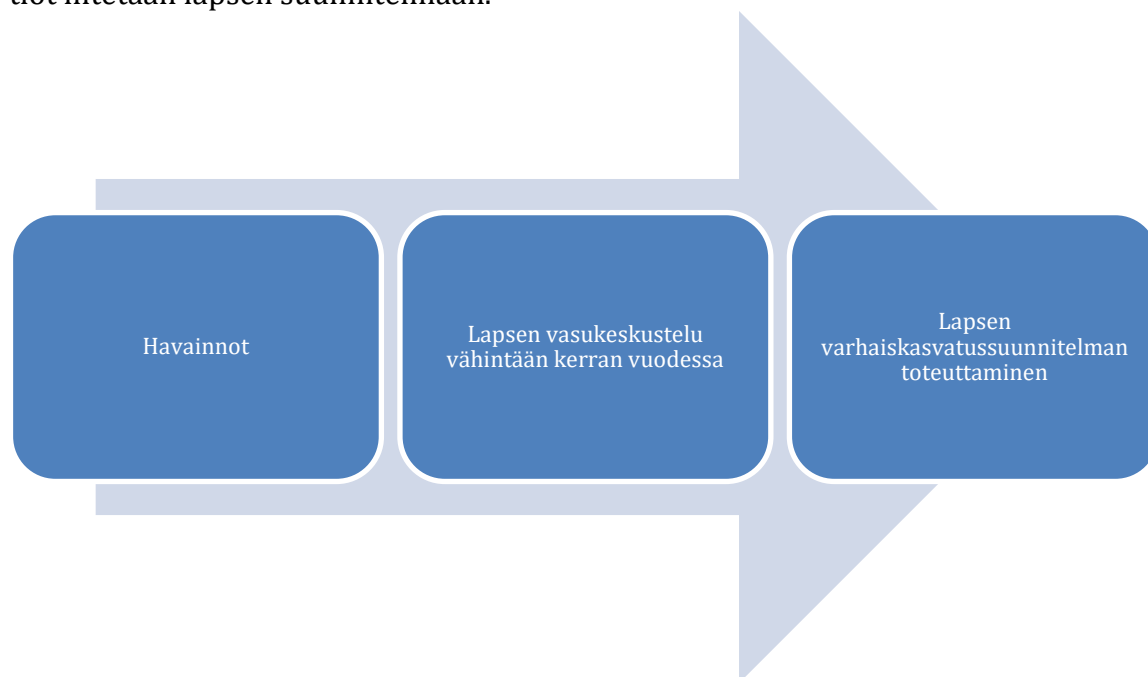
ARVIOI: Henkilöstö varmistaa, että jokaisella lapsella on hyvä olla varhaiskasvatuksessa. Lapset kokevat tulevansa kuulluksi ja arvostetuiksi sellaisina kuin ovat.

3. Varhaiskasvatussuunnitelmat

3.1. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Ensimmäinen varhaiskasvatuskeskustelu käydään varhaiskasvatuksen alkaessa noin 2-3 kuukautta varhaiskasvatuksen aloittamisen jälkeen. Vuosittaiset lapsen varhaiskasvatuskeskustelut pidetään lapsen syntymäpäivän aikoihin. Lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa ovat läsnä huoltaja tai huoltajat, kasvattaja ja mahdollisesti lapsi itse. Keskustelussa nostetaan esiin lapsen vahvuudet ja tarpeet. Keskustelut ovat vastavuoroisia, ja kasvattaja varmistaa, että lapsi ja lapsen huoltajat tulevat kuulluiksi.

Pedagogista dokumentointia sekä kasvun kansiota käytetään hyödyksi suunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelmaa tarkistetaan vuosittain yhdessä huoltajien kanssa. Jos lapsella on lääkitys, hänen lääkehoitosuunnitelmansa lisätään varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kun lapsi tarvitsee tukea kasvamisessa ja oppimisessa järjestetään verkostopalaveri. Verkostotapaamisten muistioida liitetään lapsen suunnitelmaan.

Perhepäivähoidossa lapsen varhaiskasvatuskeskustelut käy perhepäivähoitaja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kirjaamisessa ja suunnittelun tukena on perhepäivähoitajan esimies tai varhaiskasvatuksen opettaja. Kerho- ja puistotoiminnassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma suhteutetaan kerhon toimintaan ja toiminta-aikaan.

Toimikaudella 2019–2020 Naantalin varhaiskasvatus siirtyy käyttämään Opetushallituksen laatimaa mallia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta. Lisäksi Wilman yhteydessä siirrytään käyttämään sähköistä lomaketta ja sähköistä arkistointia.

3.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta

1. Kasvattajatiimi kerää etukäteen havaintoja lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä ja oppimisesta. Kasvattaja dokumentoi valokuvoin, haastatteluin ja tarinoin lapsen kehitystä ja oppimista varhaiskasvatuspäivän ajalta. Vastuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta on varhaiskasvatuksen opettajalla. Huoltajat saavat etukäteen mietittäväkseen kysymyksiä, joista on tarkoitus keskustella ([*Tervetuloa mukaan lapsesi varhaiskasvatuskeskusteluun*](#)).

2. Keskustelussa on mukana varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Keskusteluun voidaan kutsua myös huoltajien toivomia tai kasvattajien ehdottamia asiantuntijoita, kuten konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja, perhetyöntekijä, terapeutti tai sosiaalityöntekijä. Keskustelu kestää noin 30 minuuttia. Jos samassa yhteydessä pidetään verkostopalaveri, keskusteluun varataan aikaa 45 minuutista tuntiin. Keskustelun aikana kirjataan huoltajien kanssa sovitut asiat. Lapsi voi, iän huomioiden, osallistua keskusteluun. Lapsen hyvälle kasvulle asetetut tavoitteet ovat kasvattajatiimin pedagogisen toiminnan tavoitteita.

3. Keskustelun jälkeen kasvattaja kirjaa huoltajien kanssa tehdyt huomiot ja sovitut asiat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeeseen. Lomakkeeseen pyydetään huoltajien allekirjoitukset. Keskustelun käynyt kasvattaja jakaa keskustelussa sovitut asiat koko kasvattajatiimille. Jokaisen lapsen henkilökohtainen suunnitelma huomioidaan lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa.

3.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kirjaukset ja arkistointi

Täytetty varhaiskasvatussuunnitelmakaavake säilytetään varhaiskasvatusyksikössä. Kaavake on aktiivisessa käytössä lapsen varhaiskasvatusaikana. Kun suunnitelmaan kirjattu tavoite on saavutettu, nimetään uusi tavoite.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy kaupungin sisällä varhaiskasvatuksesta esiopetuksen yksikköön ja tarvittaessa yksiköstä toiseen. Suunnitelman siirtoon, esimerkiksi kunasta toiseen, pyydetään lapsen huoltajien lupa.

Varhaiskasvatussuunnitelman arkistointiaika on kuusi vuotta.

3.4. Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelman eli ryhmävasu/tiimisopimus (*Liite2: Ryhmävasu*) auttaa kasvattajia suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan työtään varhaiskasvatuslain ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Suunnitelma konkretisoi tiimin pedagogiset toimintaperiaatteet ja käytännöt. Myös suunnitelmaa laadittaessa käytävä pedagoginen keskustelu ja yhteisen näkemyksen etsiminen ovat tärkeitä.

Lapsiryhmän varhaiskasvatussuunnitelma on muuntuva asiakirja, jonka sisältöä ja toteutumista arvioidaan ja muokataan tarpeen mukaan.

Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma perustuu myös edellisen toimintakauden arviointiin ja tulevan kehittämiseen. Siihen kirjataan ryhmän ja kasvattajien perustehtävät, pedagogiset suunnitelmat, lasten ja huoltajien osallisuus, pedagogisen dokumentoinnin suunnitelma sekä Naantalin varhaiskasvatuksen arvojen pohjalta käyty kasvattajatiimin arvokeskustelu.

Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa mietitään ja kirjataan:

1. miten taataan huoltajien osallisuus ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa
2. miten tuetaan lasten osallisuutta
3. miten huomioidaan lasten kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet
4. miten pienryhmätoiminta toteutetaan
5. miten oppimisympäristö toteutetaan ja muokataan yhdessä lasten kanssa
6. miten ryhmässä toteutetaan arkipedagogiikkaa (ruokailut, ulkoliikunta ja -leikit, lepo-
hetket, siirtymät sekä laaja-alaisen oppimisen alueet)
7. miten kohdataan erilaiset perheet
8. miten erilaiset kulttuuriset katsomukset huomioidaan

4. Varhaiskasvatuksen arki

4.1. Toimintakulttuuri ja sitä ohjaavat periaatteet

Lapsen päivä

- Huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja oppimisen tavoitteet.
- Jokaista lasta kohdellaan, kuullaan ja kunnioitetaan tasavertaisesti.
- Oikean ja väärän pohdinta kuuluu varhaiskasvatuksen arkeen.

Kasvattajan toiminta

- Lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet huomioidaan, kun varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdään yhdessä huoltajien kanssa.
- Lapsen päivästä ja kaikkiin häneen liittyvistä asioista keskustellaan huoltajien kanssa.
- Luodaan turvallinen ja myönteinen ilmapiiri, jossa lapsen huoltajien ja henkilökunnan on helppo ottaa asioita puheeksi.
- Havainnot ja arvioinnit lapsesta ovat huoltajien nähtävissä.
- Kehitetään toimintaa ja edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä huoltajien kanssa.

Luottamus

- Varhaiskasvatuspaikat myönnetään hakemusten saapumisjärjestyksessä lasten ja perheen erityistarpeet huomioiden.
- Huoltajat tietävät, mihin ja keiden nähtäviksi heidän lastaan koskevat dokumentit menevät.
- Henkilökunnalla on ehdoton vaitiolovelvollisuus perheiden asioista.

Varhaiskasvatuksen laatu

- Lapsella on oikeus hyvään, oman kehitystasonsa mukaiseen, varhaiskasvatukseen ja koulutettuun henkilökuntaan.
- Työntekijällä on henkilökohtainen vastuu oman ammattitaitonsa ylläpidosta.
- Henkilökunnalle järjestetään säännöllistä täydennyskoulutusta.

Tiedonkulku

- Yksiköt tiedottavat toiminnastaan ja tavoitteistaan sekä tavoitteiden toteutumisesta vanhempainilloissa, ilmoitustauluilla sekä sähköisissä ja paperisissa tiedotteissa.
- Vanhempien toiveita varhaiskasvatuksesta kysytään säännöllisesti muun muassa erilaisilla kyselyillä.

Henkilökunnan työssäjaksaminen ja työhyvinvointi

- Työntekijöitä osallistava ilmapiiri
- Koulutus
- Päätöksenteon demokratia

ARVIOI: Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.

4.2. Osallisuuden merkitys toimintakulttuurissa

Toimintakulttuurimme ytimenä on laaja-alainen lasten ja huoltajien osallisuus. Osallisuuden tunteen synnyttämisessä ja edistämisessä kasvattajan rooli on merkittävä. Kasvattajan vastuulla on jokaisen lapsen osallisuus ryhmässä. Lapsen rooli, toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi nähdään toiminnan perustana: toiminta toteutuu lapsilähtöisesti ja lapsen kiinnostuksen kohteista. Lapsi ja lapsuus nähdään arvokkaana. Osallisuutta vahvistavia arvolupauksia on, että jokainen lapsi saa olla oma itsensä. Hän saa tilaa omaan ilmaisuun, ratkaisujen keksimiseen ja oivaltamisen iloon.

Naantalın varhaiskasvatuksessa myös henkilökunnan itsensä kokema osallisuus suhteessa työn toteuttamiseen ja työhyvinvointiin nähdään lapsille ja perheille toteutetun hyvän varhaiskasvatusarjen lähtökohtana.

4.3. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Varhaiskasvatuksessamme toimiviksi osoittautuneita, lapsen leikkiä tukevia käytäntöjä:

1. Erilaisissa pienryhmissä toimiminen. Osittain samat kaverit pysyvät, osittain ryhmiä vaihdellaan, jotta leikki voi kehittyä ja muuntua leikkijöiden mukana.
2. Pitkäkestoisen leikin tukeminen sallimalla leikin jatkuminen koko aamu- tai iltapäivän ajan. Perinteisen päiväjärjestyksen rohkea rikkominen.
3. Välipalan syöminen porrastetusti erillisessä huoneessa leikkitilan ja leikin jatkumisen varjelemiseksi.
4. Leikkirauhan turvaaminen leikkiympäristöjen onnistuneella sijoittelulla.
5. Leikin havainnoiminen ja hiipuvan leikin rikastuttaminen ja kannattelemine.
6. Ulkona toteutuvien sääntöleikkien usein toistuva, mutta lyhytaikainen ohjaaminen. Puistotoiminnassa työntekijä ohjaa ja rikastuttaa leikkiä suunnitelmallisesti. Samaa teemaa toistetaan usein, jotta leikistä tulee tuttu ja osallistuminen on myös taape-roikäiselle helppoa.
7. Leikkimateriaalien käytön vaihtelu.
8. Teemallisten leikkikerhojen hyödyntäminen. Kaikkien ei tarvitse osallistua kaikkeen. Lapsi voi valita oman kiinnostuksensa mukaan, millaiseen kerhoon osallistuu. Teemat yhdistävät samaan leikkiin eri-ikäisiä lapsia.
9. Draaman käyttö leikin ideoimisessa ja toteutuksessa. Lapset voivat vuorollaan osallistua pöytäteatteriin tai tarinaan dramatisoimalla tarinan tapahtumia.
10. Oppimista, lauluhetkiä ja teatteria havainnollistavien tarvikkeiden jättäminen lasten käyttöön. Teema jatkuu leikin muodossa.

11. Tulevien teemojen kertominen ajoissa sekä lapsille että huoltajille. Huoltajat pääsevät ideoimaan ja rakentamaan leikkiä esimerkiksi tuomalla materiaaleja. Onnistunut leikki voi jatkua kotona.
12. Leikin kuvittaminen, mikäli lapsella on vaikeuksia leikin juonen ymmärtämisessä. Kuvat auttavat myös lasta valitsemaan, mihin leikkiin haluaa osallistua.
13. Päiväjärjestyksen kuvittaminen. Lapsi näkee, että leikkiaikaa on luvassa.
14. Leikin luonteen hyväksyminen. Leikissä käsitellään kaikkia tunteita, myös ikäviä. Leikki ei aina ole siistiä ja rauhallista. Leikissä on lupa rähjäntyä.

Koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Saadun tiedon pohjalta toimintaa tarkastellaan, arvioidaan ja tarvittaessa muutetaan.

4.4. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöjen suunnittelua ohjaa turvallisuus, terveellisyys, esteettömyys ja monipuolisuus. Lapsi on aktiivinen oman oppimisympäristönsä suunnittelija ja kehittäjä. Pedagogisesti suunnitellut ja ohjatut pienryhmät toimivat turvallisissa pelisäännöin varhaiskasvatuksen kaikissa yksiköissä.

Naantalissa monipuoliset oppimisympäristöt, kuten liikuntasalit, saaristoluonto, metsät, hiihtoladut, jäähalli ja ulkokentät mahdollistavat oivallisia liikunta- ja luontoelämyksiä lapsille. Ilo kasvaa liikkuen -ohjelman kekseliäitä liikuntaideoita hyödynnetään arjen tutuissa oppimisympäristöissä. Tietotekniikan avulla lapselle avautuu laaja oppimisympäristö sähköiseen viestintään ja teknologiaan. Föli-bussilla voidaan toteuttaa retkiä seudun tapahtumiin ja kulttuurikohteisiin, kuten museoon, kirjastoon, kirkkoon, taidenäyttelyyn ja teatteriin.

Huoltajia osallistetaan aktiivisesti lastensa oppimisympäristöjen kehittämiseen, esimerkiksi teemallisissa vanhempainilloissa. Oppimisympäristöjä arvioidaan säännöllisesti.

ARVIOI: Henkilöstön ja lasten yhdessä suunnittelema ja rakentama pedagoginen oppimisympäristö kannustaa lapsia leikkimään, liikkumaan, tutkimaan, luomaan ja ilmaisemaan. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja muokataan säännöllisesti lasten tarpeiden ja mielenkiinnon mukaisesti siten, että se haastaa ja innostaa lapsia oppimaan.

ARVIOI: Varhaiskasvatuksen kaikki oppimisympäristöt ovat terveellisiä, turvallisia, monipuolisia ja oppimista edistäviä.

4.5. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

4.5.1. Huoltajien kanssa toteutettava yhteistyö

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on merkityksellinen lapsen turvallisen kasvun toteuttamiselle. Sen perustaa lähdetään rakentamaan heti varhaiskasvatuksen alkukeskustelussa ja sen jälkeisessä vierailussa lapsen kotona, hänen omassa ympäristössään. Tutustumiskäynnit uudessa hoitopaikassa lisäävät molemminpuolista luottamusta. Perheille järjestetään myös perhekahviloita, perheilloja ja pihaliikuntatapahtumia, joissa perheet voivat tutustua toisiinsa ja saada vertaistukea samanlaisessa elämäntilanteessa olevilta.

Päivittäiset kohtaamiset huoltajien kanssa ja niissä esiin tulleet huoltajien näkemykset ovat arvokasta palautetta toiminnan jatkuvan kehittämisen näkökulmasta. Lapsen arjen molemminpuolinen jakaminen rakentaa toimivan yhteistyön perheen ja varhaiskasvatuksen välille.

Asiakaskyselyistä saadun palautteen perusteella huoltajat:

- arvostavat kiireettömyyttä ja kodinomaista tunnelmaa
- korostavat tiedonkulun merkitystä
- pitävät tärkeänä pienryhmien monipuolista toimintaa
- arvostavat merta, saaristoa ja lähiympäristöä toimintaympäristöinä
- näkevät oppimisessa tärkeänä yhdessä tekemisen, toisten kunnioittamisen ja hyvät käytöstavat
- korostavat lapsen turvallista tilaa ja fyysistä koskemattomuutta.

Varhaiskasvatusyksikkö on avoin kohtaamistila, paitsi lapsille, myös heidän perheilleen.

Varhaiskasvatus edistää vanhempainkerhojen toimintaa perheiden välisenä kasvatuskumppanuutena ja vertaistukena.

4.5.2. Monialainen yhteistyö

Naantalissa monialaisen yhteistyön kumppaneita ovat kaupungin muiden toimijoiden lisäksi muun muassa seurakunnat ja erilaiset järjestöt. Varhaiserityiskasvatuksen monialaiseen yhteistyöhön osallistuvat tarvittaessa puheterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti, terveyskeskuspsykologi, terveydenhoitaja, lääkäri, lapsiperhepsykologi, sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä, avohuollon ohjaaja, kuntoutusohjaaja tai muu tutkiva taho.

Naantalissa moniammatillista yhteistyötä pyritään tulevaisuudessa rakentamaan uuden palveluverkkoselvityksen perhetalomallin mukaisesti. Tulevaisuuden perhetaloissa varhaiskasvatus on osa palvelukokonaisuutta, jossa toteutuu

- laaja-alainen eri toimijoiden yhteisöllinen toiminta ja toimintakulttuuri
- monipuolinen lasten ja perheiden hyvinvointia lisäävien palveluiden edistäminen
- sosiaali- ja terveydenhuollon jalkautuminen sekä oppimisen erityispalvelut
- kasvatuskumppanuus ja vanhemmuuden tuki.

Perhetalojen kaikkien toimijoiden yhteisenä tavoitteena on varmistaa jokaiselle sopivat palvelut ja oikea-aikainen tuki. Lapsen ja perheen oppimisen tuen ja hyvinvoinnin palvelut ovat lähellä lapsia ja perheitä ja niistä saa helposti tietoa.

Uutena kokeiluna Naantalissa on aloitettu varhaiskasvatuksen, neuvolan ja sosiaalitoimen yhteistyössä tarjottava matalan kynnyksen tuki perheen arkeen. Varhaiskasvatuksessa työskentelee perheohjaaja, jonka työtä ohjaavat lapsen etu ja perheen tarpeet. Työn tavoitteena on antaa tukea vanhemmuuteen ja perheen jaksamiseen. Tavoitteet perheiden kanssa toteutettavalle työlle mietitään yhdessä perheen kanssa. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja voi tavata vanhempia tai koko perhettä varhaiskasvatuksessa tai perheen kotona. Perheohjaaja voi osallistua myös, esimerkiksi vasukeskusteluihin ja verkostoihin. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja toimii myös linkkinä varhaiskasvatuksen ja perhepalveluiden välillä.

ARVIOI: Henkilöstö rakentaa luottamukseen, arvostukseen ja kunnioitukseen perustuvaa ammatillista vuorovaikutusta osana varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

4.6. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiserityiskasvatuksessa on laadittu [toimintasuunnitelma vuosille 2019-2024](#). Varhaiserityiskasvatuksessa järjestetään tukea tarvitsevalle lapselle laadukas, vuorovaikutusta tukeva ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioon ottava varhaiskasvatus ja esiopetus yhdessä lapsen, huoltajien ja eri yhteistyötahojen kanssa. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on lapsen tuen tarpeiden mahdollisimman varhainen huomioon ottaminen ja riittävät tukitoimet.

Lapsi saa tarvitsemansa tuen omassa lähiympäristössään. Tuki pohjautuu lapsen vahvuuksien hyödyntämiseen, tuki on luonteeltaan ennen kaikkea ennaltaehkäisevää ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Lapsen lähiympäristöä muokataan mahdollisuuksien mukaan tukemaan lapsen kehitystä ja oppimista. Muita tukimuotoja ovat mm. pienryhmätoiminta, tukiviitot ja kuvien käyttö.

Lapsen siirtymistä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen helpottava kolmiportainen tuki, yleinen, tehostettu ja erityinen, ovat lapsen tukena myös varhaiskasvatuksen aikana. Lapsen vaihtaessa yksikköä tai siirtyessä esiopetukseen, tiedot siirtyvät mukana.

Huolellinen lapsen tuen tarpeiden selvittäminen muodostaa pohjan pedagogiselle suunnittelulle ja toteuttamiselle. Tuen toteutumisessa keskeisessä roolissa ovat lapsen kanssa työskentelevän tiimin sitoutuminen sekä aktiivinen omien toimintatapojen arviointi ja kehittäminen.

Lapsen tarvitsemista yksilöllisistä tavoitteista ja tukitoimista keskustellaan ja niitä suunnitellaan tapaamisissa, joihin varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu lapsen vanhemmat, varhaiskasvatuksen työntekijän ja lasta arvioineet ja/tai kuntouttaneet muut toimijat. Tavoitteet ja tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Tavoitteita ja tukitoimia arvioidaan jatkuvasti lapsen arjessa.

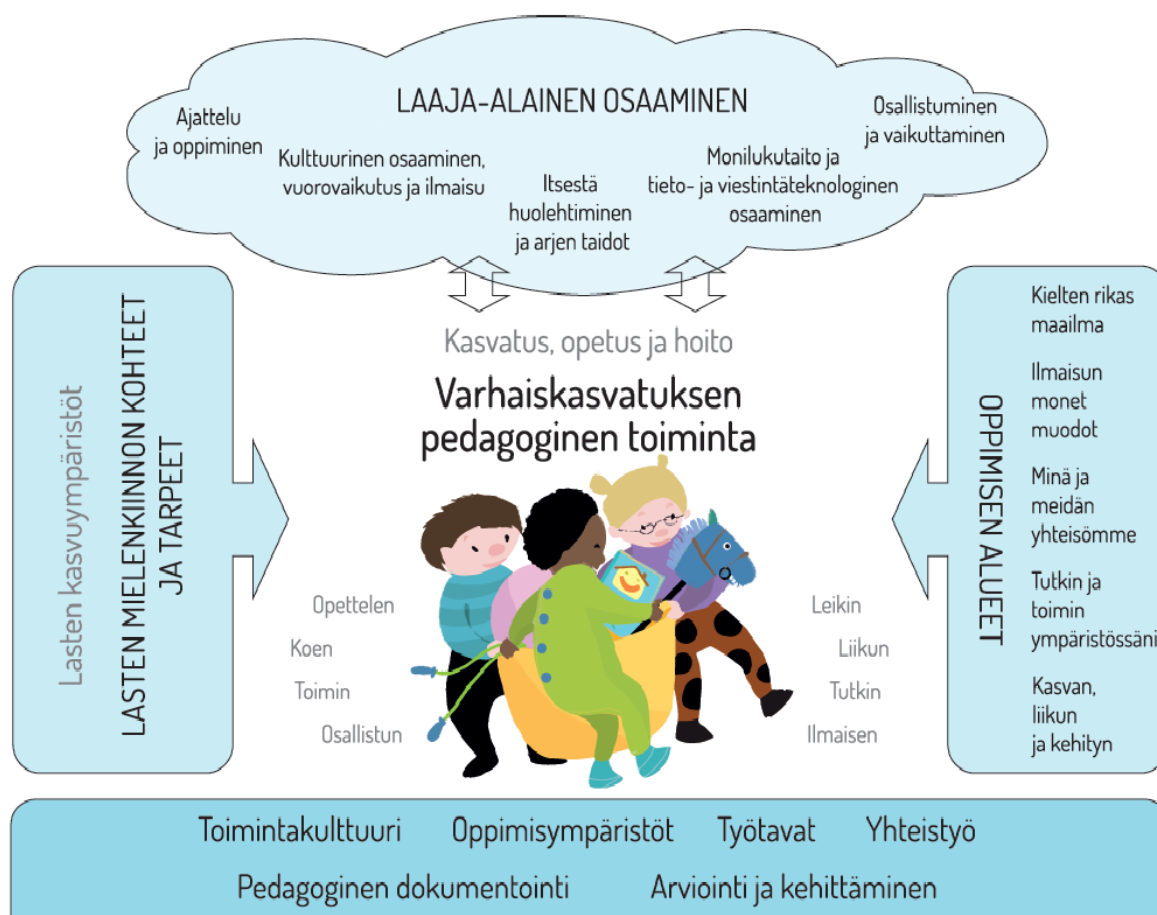
Naantalissa otetaan käyttöön syksyllä 2019 ICF-luokituksen mukainen, lapsen toimintakykyä arvioiva havaintolomake, jonka vanhemmat vievät mukanaan lapsen vuosittaisiin neuvolatarkastuksiin. Tämä lomake korvaa aikaisemmat 3-, 4- ja 5-vuotiskaavakkeet.

ARVIOI: Paikalliset varhaiskasvatuspalvelut on järjestetty siten, että ne turvaavat kehityksen ja oppimisen tuen toteuttamisen ja varmistavat, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen. Lapsen tarvitsema tuki tuodaan lapsen oppimisympäristöön.

ARVIOI: Lapsen yksilöllinen tuen tarve tunnistetaan. Henkilöstö arvioi tuen tarvetta yhdessä huoltajien kanssa ja lapselle järjestetään tarkoituksenmukaista tukea monialaisessa yhteistyössä.

5. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

5.1. Pedagoginen toiminta

Kuva: Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tähtäyksinä on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagogisen toiminnan vastuu on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla. Lapselle on taattava mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja toimia ympäristössään omista lähtökohdistaan. Oppimisympäristö ja toiminta sopeutetaan lapsen tarpeisiin. Tämä edellyttää rakenteita, joiden kautta lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi ja hän voi olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa.

Varhaiskasvatuksen kaikissa toimintamuodoissa huomioidaan varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet. Koko henkilökuntaa koulutetaan säännöllisesti ja toimintaa arvioidaan. Päiväkodissa työntekijät käyttävät ryhmän toimintasuunnitelmaa yhteisten tavoitteiden asettamiseen.

Perhepäivähoidossa kasvattajat suunnittelevat toimintansa itsenäisesti varhaiskasvatussuunnitelman eri osa-alueet huomioiden. Perhepäivähoitajien pedagoginen ohjaus tapahtuu aluepäiväkodinjohtajan kanssa ja yhteisissä kokouksissa, pedagogisten viestien välityksellä sekä esimiehen käynneillä perhepäivähoitokodissa.

Yksiköissä toteutettavan pedagogisen toiminnan käytäntöjä ovat:

- toimiminen pienryhmissä, joissa jokaisen erityistarpeet huomioidaan,
- päivän kulun kuvallistaminen ja havainnollistamisen käyttäminen oppimistilanteissa (esimerkiksi tukiviittomat, esineet, nopea piirtäminen tai muu ryhmän tarpeisiin sopiva keino),
- lasten toiveiden kuunteleminen sekä toiminnan, leikkiryhmien, leikkien ja käytössä olevien välineiden suunnittelemisen toiveiden pohjalta,
- lapsen ohjaaminen omien tarpeiden, tunteiden ja ajatusten ilmaisemiseen.

ARVIOI: Henkilöstö vastaa opetussuunnitelman mukaisen toiminnan suunnittelusta, dokumentoinnista, arvioinnista ja kehittämisestä lapsen oppimista ja kehitystä tukevalla tavalla.

ARVIOI: Varhaiskasvatuksen toiminta on lapselle merkityksellistä, oppimaan haastavaa ja innostavaa.

5.2. Havainnointi ja pedagoginen dokumentointi

Kuva: Dokumentoinnin tasot

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen keskeinen työmenetelmä, joka tukee varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagoginen dokumentointi on vuorovaikutteinen prosessi, jossa toimitaan yhdessä lapsen kanssa. Tarkoitus on, että pedagoginen havainnointi ja dokumentointi vaikuttaa siihen, mitä lapsen kanssa tehdään ja miten oppimisympäristö ja toimintakulttuuri rakennetaan.

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on:

1. Oppia tuntemaan yksittäistä lasta
2. Mahdollistaa huoltajien osallisuus lapsensa varhaiskasvatukseen
3. Ymmärtää lasten välisiä suhteita
4. Tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta
5. Toimia kasvattajatiimin pedagogisen toiminnan kehittämisen apuna

Pedagoginen dokumentointi on esimerkiksi muistiinpanoja, haastatteluja, lasten kertomuksia, piirustuksia ja toiminnasta koottua materiaalia kasvun kansioon. Lasten kanssa keskustellessa, leikkiessä ja havainnoimalla heidän toimintaansa pyritään selvittämään lasten toiveita, ajatuksia, oppimista ja tarpeita.

Päivittäinen arjen havainnointi lapsiryhmässä on tärkeää ja se kuuluu kaikille kasvatushenkilöstöön kuuluville työntekijöille. Havainnointi toteutuu olemalla läsnä tilanteissa ja seuraamalla lasten kommunikointitilanteita, ryhmäkäyttäytymistä, leikkitaitoja ja muita kehityksen osa-alueita. Lapsen ja lapsiryhmän toiminnan havainnointi tuottaa merkittävää tietoa pedagogiseen dokumentointiin.

Lisää näkökulmia saadaan, kun vanhemmat tulevat mukaan keskusteluun.

"Jos se ei näy, kun tulet sisään, sitä ei ole olemassa" toimii hyvänä johtolauseena pedagogisen dokumentoinnin toteuttamiselle ja esittämiselle lapsiryhmässä ja sen oppimisympäristössä.

ARVIOI: Henkilöstö havainnoi ja dokumentoi lasten arkea varhaiskasvatuksessa säännöllisesti ja systemaattisesti ymmärtääkseen lapsen kokemusmaailmaa. Yhdessä lasten kanssa monipuolisin menetelmin tuotettua tietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

5.3. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöä. Ne ohjaavat henkilökunnan monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa yhdessä lasten kanssa. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

5.2.1. Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa.

Lapsen kielenkehityksen keskeiset osa-alueet ja niiden kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa:

- Vuorovaikutustaidot
 - Jokaisen lapsen kuulluksi tuleminen varmistetaan.
 - Kasvattaja reagoi myös lapsen non-verbaaleihin viesteihin.

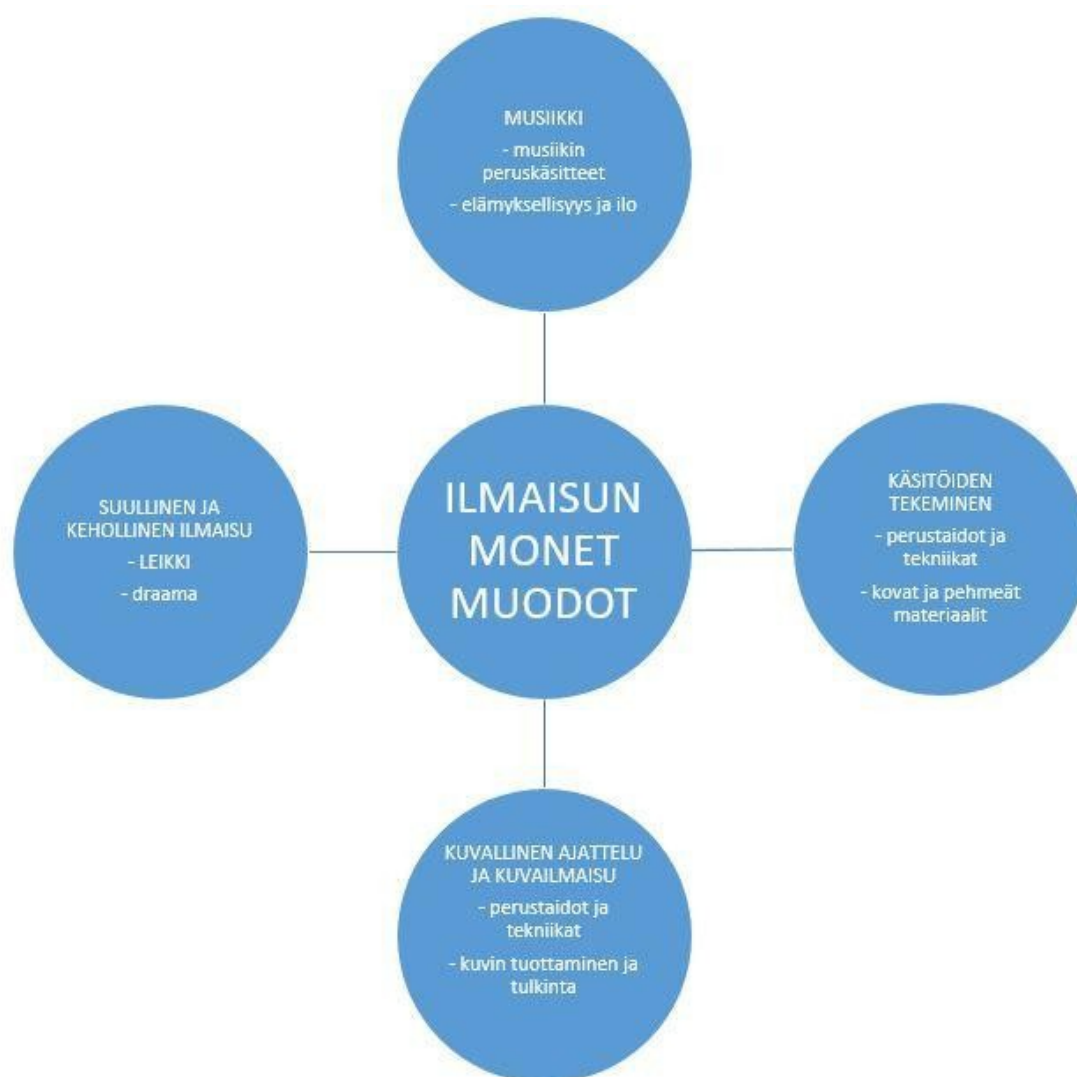
- Lapsen kanssa keskustellessa käytetään selkeää, rikasta ja sensitiivistä kieltä.
- Lapsia kannustetaan kommunikointiin sekä toisten lasten että henkilöstön kanssa.
- Kielen ymmärtämisen taidot
 - Kasvattaja toimii kielellisenä esimerkkinä lapsille sanoittamalla tilanteita, nimeämällä asioita ja selittämällä sanoja.
 - Kasvattaja toimii kielellisenä mallintajana käyttäessään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä.
 - Monipuolinen kielen havainnollistaminen kuvilla, esineillä ja tukiviittomilla helpottaa ymmärtämistä ja oppimista.
- Puheen tuottamisen taidot
 - Lapsen puheen kehittymistä seurataan ja ohjataan.
 - Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa. Kasvattaja ei puhu lapsen puolesta, vaan antaa lapselle mahdollisuuden omaan puheen tuottoon.
- Kielen käyttötaidot
 - Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua.
 - Sadut, runot ja laulujen sanat edistävät eläytymistä erilaisiin kielen käytön tilanteisiin.
 - Lapsille havainnollistetaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja, esimerkiksi saduttamalla, kirjaamalla lapsen puhetta ja lukemalla sitä hänelle ääneen.
- Kielellinen muisti ja sanavarasto
 - Lorut, riimit ja laululeikit tukevat kielellistä muistia ja sanavaraston kehittymistä.
 - Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvailevien sanojen käyttö edistävät sanavaraston kehittymistä.
 - Tarinoista ja muista tekstisisällöistä keskustelu edistää lapsen kykyä pohtia sanojen ja tekstien merkitystä.
- Kielitietoisuus
 - Lapsen kiinnostusta sanojen muotoihin ja rakenteisiin herätellään riimittelyillä, tavutuksilla ja äänteiden kuuntelulla.
 - Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti omalla tavallaan.
 - Äänteiden ja kirjainmuotojen yhteyksiä havainnoidaan ja tutkitaan yhdessä lasten kanssa.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan.

Mikäli ryhmässä on äidinkieleltään vieraskielisiä lapsia, heidän annetaan tuoda omaa kieltään arkeen rikastuttamaan ymmärrystä erilaisista kielistä. Esiopetusikäiset lapset tutustuvat englannin kieleen. Näin luomme pohjaa ensimmäisellä luokalla alkavalle kielen opetukselle.

5.2.2. Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa. Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosessissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa.

Kuva: Ilmaisun muodot

5.2.3. Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten,

lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja lähiympäristön kohteisiin ja tapahtumiin.

EETTISEN AJATTELUN TEEMOJA

- ystävyys
- oikea ja väärä
- oikeudenmukaisuus
- tunteet
- säännöt ja niiden perustelut

KATSOMUSKASVATUKSEN TEEMOJA

- lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset
- vuodenkiertoon liittyvät juhlat
- pukeutuminen ja ruokailu eri kulttuureissa
- lapsia askarruttavat elämänkysymykset
- yhteistyö seurakuntien kanssa

LÄHIYHTEISÖN MENNEISYYDEN, NYKYISYYDEN JA TULEVAISUUDEN TEEMOJA

- perheen historia, isovanhemmat
- Naantalin historia
- ajankohtaiset tapahtumat
- ihmisten erilaisuus ja samanarvoisuus
- tulevaisuuden pohtiminen: leikit, oppimisympäristön suunnittelu, mielikuvitusmaailmat, kestävä kehitys
- "minusta tulee isona"

MEDIAKASVATUKSEN TEEMOJA

- eri medioihin tutustuminen
- oman mediasisällön tuottaminen leikinomaisesti
- mediasisältöjen ja niiden todenmukaisuuden pohtiminen
- vastuullinen median käyttö
- median teemojen käsittely, esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin

5.2.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Tämä tukee lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä sekä ajattelijana ja oppijana kehittymistä. Ympäristö- ja teknologiakasvatuksella vahvistetaan lapsen omakohtaisten havaintojen, kokemusten ja elämysten ymmärtämistä.

Matemaattinen ajattelu vahvistaa lapsen:

- oivaltamisen ja oppimisen iloa
- lähiympäristössä ilmenevien muotojen, määrien ja muutosten havainnointia

- matemaattisten havaintojen ilmaisemista ja tarkastelemista, esimerkiksi kehollisesti ja eri välineiden ja kuvien avulla
- luokittelu-, vertailu- ja sarjoittamistaitoja
- säännönmukaisuuksien ja muutosten löytämisen ja tuottamisen taitoja
- lukumäärän ja -käsitteen kehittymisen taitoja

Menetelmiä matemaattisen ajattelun kehittämiseen:

- vuorovaikutukselliset leikit, pelit, lorut ja riimit
- mittaamiset, sijainti- ja suhdekäsitteet, esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineillä
- erilaisten tilojen, muotojen ja kokojen tutkiminen
- rakentelu, askartelu ja muovailu
- vuorokauden- ja vuodenaikojen sekä ajan kulun havainnointi päivittäin

Ympäristökasvatus vahvistaa lapsen:

- luontosuhdetta ja vastuullisuutta ympäristössä toimimiseen
- luonnonilmiöiden tutkiminen eri vuodenaikoina
- lajien tunnistaminen, käsitteiden opettelu
- roskaamaton retkeily
- kestävän elämäntavan kehittymisestä
- kohtuullisuus ja säästäväisyys
- ruokailuun liittyvä vastuullisuus
- energian säästäminen
- jätteiden vähentäminen ja kierrätys
- omien tekojen vaikutus ympäristöön
- paikalliseen pelastustoimeen tutustuminen
- luonnosta nauttimista
- esteettiset kokemukset
- luonnon rauhoittava merkitys

Teknologiakasvatus vahvistaa lapsen:

- tutkivaa ja kokeilevaa työtapaa
- rakentelu
- koneiden ja laitteiden turvallinen käyttö
- erilaiset lasten keksimät kokeilut
- ympäristön teknologian havainnointia
- tietotekniikkaan tutustuminen
- laitteiden toimintaan tutustuminen
- paikalliseen rakennettuun ympäristöön tutustuminen
- omien luovien ratkaisujen keksimistä
- mahdollisuuksia ja materiaaleja rakenteluihin ja kokeiluihin

- lelujen ja välineiden uusien käyttötapojen keksiminen
- kysymysten esittämistä, vastausten hakemista ja päätelmien tekemistä
- omien ratkaisujen kuvaileminen
- keskustelut lapsiryhmässä
- vierailut paikallisiin yrityksiin

Kiireettömyys mahdollistaa tutkimisen ja ihmettelyn. Uteliaisuuteen yllyttäminen ja tarvittavien välineiden saatavuus antavat lapselle mahdollisuuden tutkia ja opetella asioita oman kiinnostuksensa mukaan. Erityisesti kiinnitämme huomiota lapsen oppimistilanteen huomaamiseen ja sanoittamiseen lapselle.

Hyödynnämme mahdollisuutta käyttää Turun seudun paikallisliikennettä tutustuessamme ympäristöön.

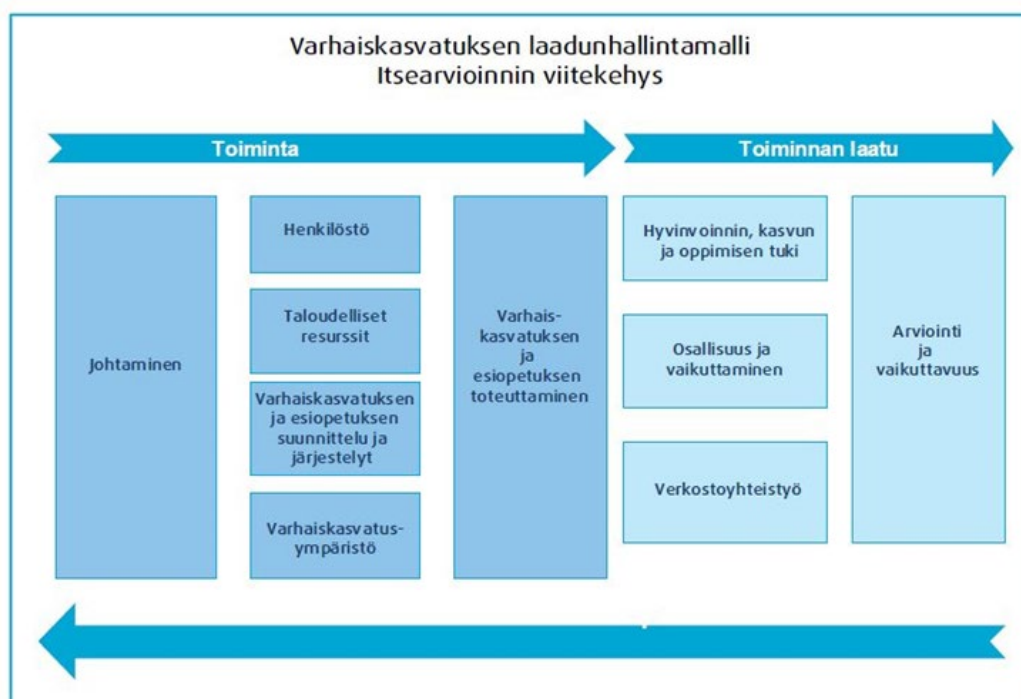
5.2.5. Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Tätä oppimisen aluetta edistetään yhdessä vanhempien kanssa. Näin tuetaan erityisesti itsestä huolehtimisen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista. Kts. kohta 2.3.

6. Varhaiskasvatuksen laadunhallintatyö sekä pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

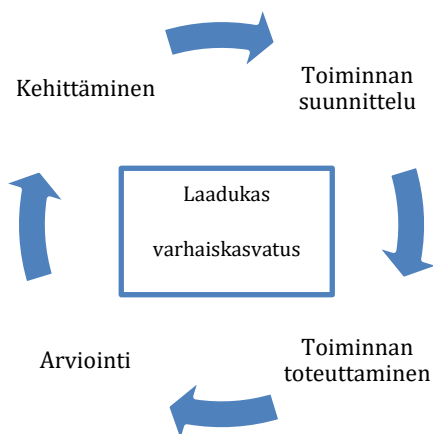
6.1. Laatutyö

Varhaiskasvatuksen laadunhallintatyön ja laaja-alaisen arvioinnin tavoitteena on huolehtia siitä, että varhaiskasvatustilain, varhaiskasvatussuunnitelman sekä varhaiskasvatuksen toimintalinjauksen mukainen toiminta toteutuu tasalaatuisena kaikissa Naantalin varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa ja -yksiköissä. Lisäksi systemaattisella laadunhallinnalla varmistetaan, että kaupungin strategian ja hyvinvointisuunnitelman mukainen varhaiskasvatustoiminta toteutuu. Naantalin varhaiskasvatuksen laatutyössä hyödynnetään Kuntaliiton (2016) laadunhallinnan viitekehystä.

Kuva: Laadunhallinnan kokonaisuus, Kuntaliitto 2016

Laadun hallinnassa arvioinnin tarkoituksena on aina ohjata toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja toteuttamista. Laadunhallinnan arviointiin osallistetaan aktiivisesti lasten ja huoltajien sekä henkilökunnan lisäksi myös päätöksentekijät. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen hyvää laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

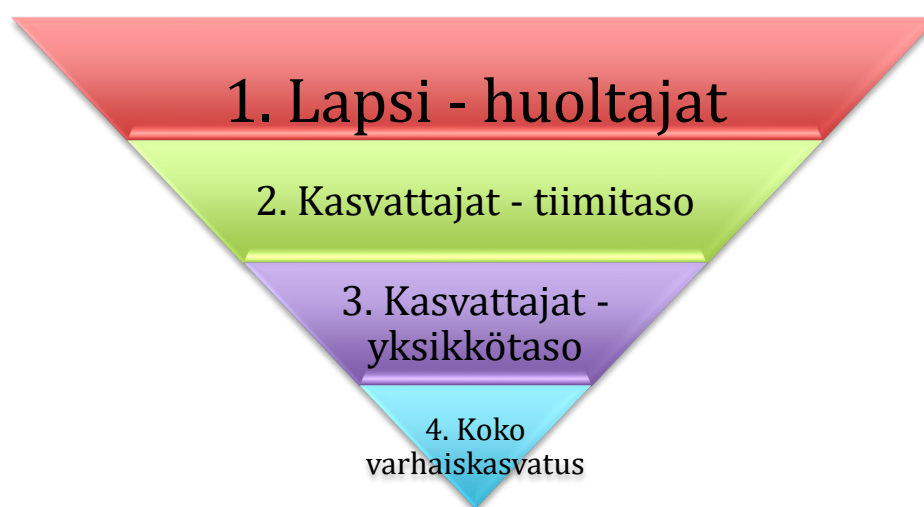
Kuva: Jatkuva arviointi

Kuva: Esimerkkejä varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kohteista ja arvioitsijoista.

6.2. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arviointi toteutuu toiminnassa kokonaisvaltaisena, reflektiivisenä työotteena ja jatkuvana toiminnan kriittisenä tarkasteluna. Pedagogisen toiminnan arviointia hyödynnetään osana koko varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Arviointia toteutetaan neljällä, lapsen, kasvattajien, yksikön ja koko varhaiskasvatuksen, tasolla

Kuva: Pedagogisen toiminnan arvioinnin tasot

6.2.1. Lapsi ja huoltajat - lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa varhaiskasvatuskeskusteluissa 1–2 kertaa vuodessa, tarvittaessa useammin. Arviointikeskustelun pohjana toimivat dokumentoidut havainnot lapsen arjesta. Arvioinnissa ja suunnittelussa voi olla mukana varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lapsiperhepsykologi tai muu asiantuntija.

Arviointi kohdistuu:

- pedagogisen toiminnan tavoitteisiin
- kasvattajan pedagogiseen toimintaan
- lapsen, huoltajien ja kasvattajien mielipiteen huomioimiseen ja osallisuuteen
- dokumentoinnin tapaan.

6.2.2. Kasvattajat ja tiimit - työtiimin arviointi

Kasvattajien ja tiimien pedagoginen arviointi toteutuu vuosittain tiimeissä tehtävän ryhmävasun avulla. Ryhmävasu muotoutuu tiimin jäsenten yhteisen reflektoinnin ja keskustelun kautta sisältäen

- lapsihavainnot
- oppimisympäristön muokkaamisen
- arvokeskustelun
- arjen struktuurin
- arkipedagogiikan
- mahdolliset teemat (esimerkiksi tunne- ja vuorovaikutustaidot, arviointi)

- lasten ja huoltajien osallisuuden huomioinnin.

Ryhmävasussa sovitaan lapsiryhmässä toimivien kasvattajien toimintatavoista ja yhteisistä pelisäännöistä. Ryhmävasua arvioidaan vähintään kerran syyskaudella ja keväällä toimintakauden päättyessä. Ryhmävasu toimii varhaiskasvatuksen opettajan työvälineenä eli tiimin vetäjän pedagogisen arvioinnin tukena.

Ryhmävasun olennainen osa on lapsilta keskustellen ja havainnoiden kerätty palaute sekä huoltajilta päivittäisissä tapaamisissa saatu palaute. Tiimipalavereissa reflektoidaan ryhmän toimintaa.

Ryhmävasuun valitaan vuosittain asetettujen yhteisten tavoitteiden pohjalta arvioitavat asiat/teemat.

6.2.3. Varhaiskasvatusyksikön arviointi

Varhaiskasvatusyksikkötason toiminnan arviointi pohjautuu jatkuvan arvioinnin periaatteeseen. Tätä arviointia toteutetaan yhteisissä henkilökunnan kokoontumisissa, kuten työpaikan viikkopalavereissa ja suunnitteluilloissa, tiimipalavereissa, varhaiskasvatuksen opettajien samaan aikaan tapahtuvissa SAK-ajoissa ja arvokeskusteluissa. Arviointia tehdään myös työntekijöiden henkilökohtaisissa, tiimin ja koko työyhteisön kanssa tapahtuvissa vuosikellon mukaisissa arvioinneissa ja kehityskeskusteluissa.

Jatkuva arviointi kohdistuu

- jokaisen yksittäisen työntekijän omaan toimintaan (kehityskeskustelut, SAK-ajalla tapahtuva oman toiminnan reflektio)
- tiimien toimintaan (vuosittain valittujen teemojen pohjalta); miten onnistuttu, missä tarvitaan tukea
- yksikön struktuurin toimivuuteen; miten erilaiset tiimit, palaverit toimivat, miten viestintä on onnistunut
- asiakastytyytyväisyyteen (kyselyt kahden vuoden välein)

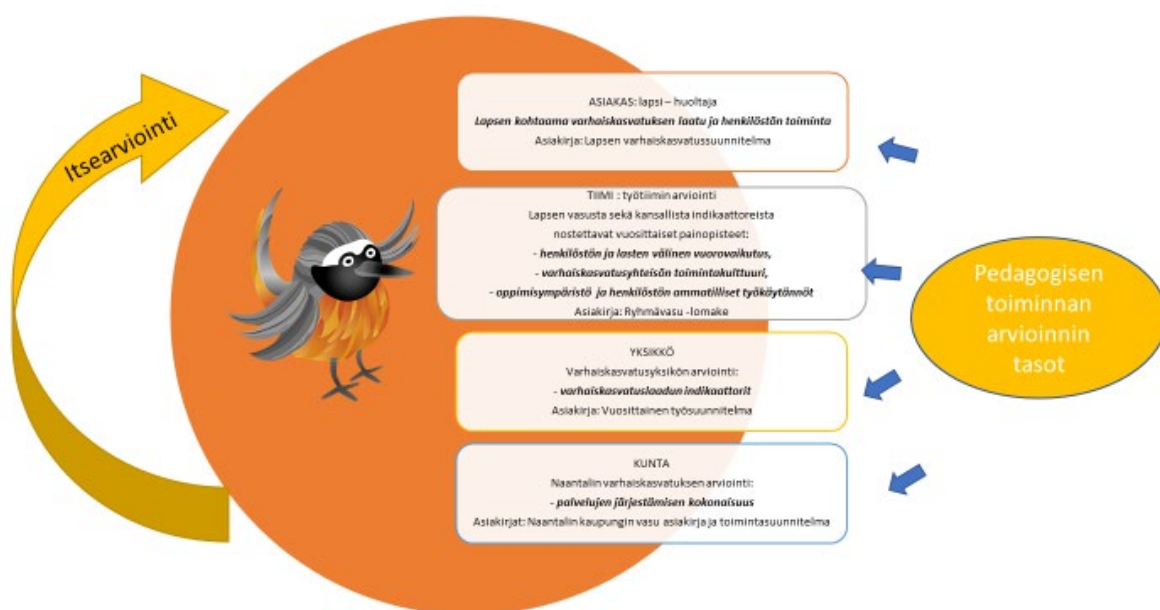
Yksiköissä tehdään vuosittain yksikön työsuunnitelma, jonka hyväksyy koulutuslautakunta. Tätä suunnitelmaa arvioidaan kaksi kertaa vuodessa. Työsuunnitelmat perustuvat varhaiskasvatussuunnitelmaan ja Naantalin varhaiskasvatuksen toimintalinjaukseen. Työsuunnitelmissa määritellään muun muassa varhaiskasvatuksen yleisestä järjestämisestä, varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden sekä pedagogisen toiminnan käytännön toteuttamisesta. Toimintakauden päätteeksi yksikössä järjestetään arviointipäivä. Arviointipäivän tavoitteena on laaja-alainen yksikön yhteinen arviointi. Arvioinnin sisältö pohjautuu kansallisiin [varhaiskasvatuksen laatuindikaattoreihin](#).

6.2.4. Koko varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Koko kunnan varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa arvioidaan vuosittaisten arviointipäivien ja sisäisen pedagogisen toiminnan auditoinnin kautta sekä ryhmävasuissa ja asiakas-

palautteista saadun tiedon pohjalta. Varhaiskasvatus asettaa myös vuosittain pedagogiset tavoitteet, joille kirjataan seurattavat mittarit. Koko varhaiskasvatuksen pedagogista linjaa kehitetään ja arvioidaan muun muassa:

- varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmässä
- esimiesfoorumissa
- varhaiserityiskasvatuksen työryhmässä
- esiopetuksen ohjausryhmässä
- asiakkaiden kokemusasiantuntijaryhmässä
- ja erilaisissa yhteistyöverkostoissa.

Kuva: Pedagogisen toiminnan arvioinnin kokonaisuus